

**SENTABR
2026**

ZAMONAVIY TA'LIMDA ISLOHOTLAR VA TEXNIK TAFAKKUR

ilmiy jurnali

JILD 1, SON 1

+998 90-067-67-57
O'zbekiston
www.texniktafakkur.com

“ZAMONAVIY TA'LIMDA ISLOHOTLAR VA TEXNIK TAFAKKUR”

ilmiy jurnali

Mazkur ilmiy to'plamda “Zamonaviy ta'limda islohotlar va texnik tafakkur” ilmiy jurnaliga taqdim etilgan ilmiy maqolalar, tezislar hamda ilmiy-tadqiqot natijalari o'rin olgan. Jurnal zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish, ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalarini joriy etish, ta'lim mazmuni va metodlarini takomillashtirish, shuningdek, pedagogika, texnika va muhandislik yo'nalishlarining o'zaro integratsiyasini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy izlanishlarni yoritishga ixtisoslashgan.

Nashrda ta'lim va tarbiya jarayonining nazariy hamda amaliy masalalari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli va innovatsion ta'lim, muhandislik va texnik ta'limni rivojlantirish, fanlararo integratsiya, texnik tafakkurni shakllantirish, ta'lim jarayonini loyihalashtirish va takomillashtirish, shuningdek, mazkur sohalaridagi dolzarb ilmiy-metodik muammolarning yechimlariga bag'ishlangan tadqiqotlar o'rin oladi.

MUALLIFLAR E'TIBORIGA:

To'plamga kiritilgan ilmiy maqola va tezislarda keltirilgan statistik ma'lumotlar, ilmiy faktlar, raqamli ko'rsatkichlar, natijalar, iqtiboslar, bibliografik ma'lumotlar hamda boshqa axborotlarning haqqoniyligi va ishonchliligi uchun mualliflar shaxsan mas'ul hisoblanadi.

Maqolalarda foydalanilgan manbalarga havolalarning to'g'ri rasmiylashtirilishi, iqtiboslarning mazmunan va bibliografik jihatdan aniqligi, shuningdek, mualliflik huquqi talablariga rioya etilishi mualliflarning zimmasidadir.

Tahririyat tomonidan taqdim etilgan materiallarning ilmiy-uslubiy va texnik talablarga muvofiqligi ko'rib chiqiladi. Biroq maqolalarda bayon etilgan ilmiy qarashlar, xulosalar va tavsiyalar uchun mas'uliyat bevosita mualliflarga tegishlidir.

I-QISM, 1-SON

ZAMONAVIY TA'LIMDA ISLOHOTLAR & TEXNIK TAFAKKUR

Bosh muharrir:

B.B. To'raqulova

Bosh muharrir o'rinbosari:

V.E. Ubaydova

Mas'ul kotib:

M.B. Obloqulova

Tahririyat kengashi raisi:

Z.Sh. To'xtayeva

Tahririyat a'zolari:

Q.T. Olimov, p.f.d., professor,

S.G'. Siddiqova, PhD, professor,

U.A. O'rinov, DSc, professor,

S.Dj. Muxamedjanova, DSc, professor,

F.R. Muradova, DSc, professor,

F.B. Ismoilov, PhD, dotsent,

Sh.H. Behbudov, DSc, dotsent,

G.I. Temirova, PhD, dotsent,

F.A. Qurbonov, t.t.n.n dotsent,

B.B. Toirov, t.f.n., dotsent,

D.D. Baratov, PhD, dotsent,

S.H. Fayziyev, t.f.f.d., dotsent,

N.S. Shodiyev, p.f.f.d., dotsent,

M.A. Aripjanova, p.f.f.d., dotsent

Tahririyat a'zolarining to'liq ro'yxati <https://texniktafakkur.com/> manzilida keltirilgan.

Jurnalning ixtisosligi:

Pedagogika fanlari:

- 13.00.01** – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02** – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03** – Maxsus pedagogika
- 13.00.04** – Jismoniy tarbiya, sport mashg'ulotlari, sog'lomlashtiruvchi va adaptiv jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05** – Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06** – Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07** – Ta'limda menejment
- 13.00.08** – Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09** – Ijtimoiy pedagogika

Texnika fanlari:

- 05.01.00** – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01** – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02** – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03** – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04** – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05** – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06** – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07** – Matematik modellash
- 05.01.08** – Texnologik jarayonlar va ishlab chiqarish larni avtomatlashtirish va boshqarish
- 05.01.10** – Axborot olish tizimlari va jarayonlari
- 05.01.11** – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00** – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08** – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02** – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01** – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03** – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05** – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06** – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01** – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03** – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01** – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04** – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya . Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari

Muassis: "MARZEB ACADEMY" MCHJ

Hamkorlarimiz: Buxoro davlat texnika universiteti

MUNDARIJA

To'xtayeva Zebo Sharifovna, INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA TA'LIM JARAYONINI TASHKIL ETISH	10
Qosimov Fazliddin Tolibovich, O'ZBEKISTONDA QUYOSH ENERGIYASIDAN FOYDALANISHNING ISTIQBOLLARI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	18
Gulmatova Hurriyat Sodiqovna, TEXNIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ADAPTIV TOPSHIRIQLAR, RAQAMLI SIMULYATSIYALAR VA MUAMMOLI-TEXNIK KEYSLARDAN FOYDALANISH METODIKASI	22
Sayidaxmedov Ravshan Rajabovich, BILIMDAN KOMPETENSIYAGA: TALABALARDA TADQIQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING TIZIMLI YONDASHUVI	30
To'xtayeva Zebo Sharifovna, Xadiyeva Gulbaxor Djumayevna, TALABALARNING AXBOROT MADANIYATINI INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	41
Atajanov Otajon Yuldoshevich, TALABALARNING ANALITIK TAHLIL KO'NIKMALARI: MAZMUNI, TARKIBIY KOMPONENTLARI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	51
Xudayberdiyev Erkin Umedovich, STANDARTLASHTIRISH VA METROLOGIK NAZORATGA OID HUQUQIY KOMPETENSIYANING MAZMUNI, TUZILISHI VA FUNKSIYALARI	59
Ochilova Feruza Murtazoyevna, INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TATBIQ ETISHNING TASHKILIY, METODIK VA PSIXOLOGIK OMILLARI	79
Karomatov Shahzod Ilhomovich, GAZLARNI AMINLI TOZALASH: MDEA NING SELEKTIVLIGI VA AKTIVATORLARNING ROLI.....	86
Raxmatova Umida Davronovna, XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA DUAL TA'LIMDA TALABALAR BILIMINI BAHOLASH MEZONLARI	95
Ubaydullayev Oybek Ulug'bekovich, AXBOROT XAVFSIZLIGI MUAMMOLARI VA ULARNI OLDINI OLISH USULLARI.....	102
Fuzaylov Farxod Ashrapovich, MUAMMOLI VAZIYATLAR ASOSIDA TA'LIM JARAYONINI LOYIHALASH BOSQICHLARI.....	108

Tosheva Gulnora Djurayevna, DUAL TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK MUHANDISLARNING DIZAYNERLIK QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA MAHALLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR.....	116
Mansurov G'ulomjon G'afurovich, TEXNIK OLIY TA'LIMDA MUSTAQIL TA'LIM SAMARADORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	123
Mamedova Adilya Adilevna, OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA KORXONALAR O'RTASIDA BARQAROR HAMKORLIKNI SHAKLLANTIRISH MODEL.....	133
Saidjonova Parvina Shuxratovna, DUAL TA'LIMDA O'QITUVCHI VA TALABA FAOLIYATINI TASHKIL ETISHDA KARYERA TRAYEKTORIYASI XARITASIDAN FOYDALANISH.....	143
Imomova Zilola Bobopirovna, YASHIL ENERGETIKA TA'LIMI ASOSIDA TALABALARNING EKOLOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	149
Adizova Marjona Mirazizovna, BO'LAJAK IJTIMOIIY ISH MUTAXASSISLARINING IJTIMOIIY-PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	157

5. Bobobekov E. O'zbekiston oliy ta'lim tizimida yashil kompetentsiyalarni shakllantirishning integratsiyalashgan modelini takomillashtirish // Muhandislik va iqtisodiyot. - 2026. - J. 4, № 2. - B. 1069-1072. DOI: 10.5281/zenodo.22308197.

BO'LAJAK IJTIMOIIY ISH MUTAXASSISLARINING IJTIMOIIY- PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Adizova Marjona Mirazizovna¹

¹ "ROAD STAR TRANS GLOBAL" MChJ yuristi

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassislarining ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari yoritilgan. Ijtimoiy ish mutaxassisining professional faoliyati aholining turli qatlamlari, oilalar, bolalar, yoshlar, keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar va murakkab hayotiy vaziyatga tushgan fuqarolar bilan bevosita ishlashni talab qilishi sababli uning kasbiy tayyorgarligida ijtimoiy vaziyatni pedagogik jihatdan tahlil qilish, ehtiyoj va muammolarni diagnostika qilish, samarali kommunikatsiya o'rnatish, ijtimoiy-pedagogik yordamni loyihalash va natijalarni refleksiv baholash ko'nikmalarining ahamiyati asoslangan. "Ijtimoiy-pedagogik kompetensiya" tushunchasiga ta'rif berilib, uning kognitiv-ijtimoiy, diagnostik-analitik, kommunikativ-empatik, amaliy-intervensiya va refleksiv-etik komponentlari ajratilgan. Kompetensiyalarni rivojlantirish uchun "ijtimoiy vaziyat – diagnostika – pedagogik tahlil – kommunikativ hamkorlik – ijtimoiy-pedagogik intervensiya – monitoring – refleksiya" ketma-ketligiga asoslangan metodika taklif etilgan. Keys-stadi, rol o'yini, simulyatsiya, ijtimoiy loyiha, case-management elementlari, refleksiv kundalik va amaliy vaziyatlar mazkur metodikaning asosiy didaktik vositalari sifatida tavsiflangan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy ish, ijtimoiy-pedagogik kompetensiya, kasbiy kompetensiya, ijtimoiy diagnostika, kommunikativ kompetensiya, empatiya, ijtimoiy intervensiya, case-management, refleksiya, amaliy tayyorgarlik, ijtimoiy loyiha.

Аннотация: В статье раскрываются теоретико-методические основы развития социально-педагогических компетенций будущих специалистов по социальной работе. Обоснована необходимость формирования у студентов способности анализировать социальную ситуацию, выявлять потребности и проблемы клиентов, устанавливать профессиональное взаимодействие, проектировать социально-педагогическую помощь, осуществлять интервенцию и рефлексивно оценивать её результаты. Предложено авторское определение понятия «социально-педагогическая компетенция». Выделены когнитивно-социальный, диагностико-аналитический, коммуникативно-эмпатический, практико-интервенционный и рефлексивно-этический компоненты. Разработана методика, основанная на последовательности «социальная ситуация – диагностика – педагогический анализ – коммуникативное взаимодействие – социально-педагогическая интервенция – мониторинг – рефлексия». В качестве основных методов рекомендованы

кейс-стади, ролевые игры, симуляции, социальное проектирование, элементы case-management и рефлексивный дневник.

Ключевые слова: социальная работа, социально-педагогическая компетенция, профессиональная компетентность, социальная диагностика, коммуникация, эмпатия, социальная интервенция, case-management, рефлексия.

Abstract: The article examines the theoretical and methodological foundations for developing socio-pedagogical competencies of future social work specialists. The professional activity of social workers requires the ability to analyse complex social situations, identify clients' needs and problems, establish effective professional communication, design socio-pedagogical support, implement appropriate interventions and evaluate their outcomes reflectively. An authorial definition of socio-pedagogical competence is proposed. Its cognitive-social, diagnostic-analytical, communicative-empathic, practical-intervention and reflective-ethical components are identified. A methodology based on the sequence "social situation – diagnosis – pedagogical analysis – communicative interaction – socio-pedagogical intervention – monitoring – reflection" is developed. Case studies, role-playing, simulations, social projects, case-management elements and reflective diaries are proposed as key educational tools.

Keywords: social work, socio-pedagogical competence, professional competence, social diagnosis, communication, empathy, social intervention, case management, reflection, practical training.

Kirish. Jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi, aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga ko'rsatilayotgan xizmatlarning kengayishi va individual yondashuvga asoslangan ijtimoiy yordam tizimining rivojlanishi ijtimoiy ish mutaxassislarining kasbiy tayyorgarligiga yangi talablarni yuzaga keltirmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi PF-82-son Farmoni asosida Ijtimoiy himoya milliy agentligi hamda hududlarda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari tashkil etilib, professional ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tizimini rivojlantirish vazifalari belgilandi [1]. Mazkur hujjatda ijtimoiy xodimlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish, shuningdek, oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat va magistratura bosqichlarida ijtimoiy xodimlarni tayyorlash dasturlarini qayta ko'rib chiqishga alohida e'tibor qaratilgan. Bu esa oliy ta'limda ijtimoiy ish mutaxassislarini tayyorlash jarayonini nafaqat nazariy bilimlarni egallashga, balki shaxs, oila, guruh va jamoa bilan ishlashning real amaliy mexanizmlarini egallashga yo'naltirish zarurligini ko'rsatadi. Xalqaro ijtimoiy ish nazariyasida ijtimoiy ish amaliyotga asoslangan kasb va akademik soha sifatida qaralib, uning asosiy vazifalari ijtimoiy o'zgarish, insonlarning imkoniyatlarini kengaytirish, ijtimoiy hamjihatlik, inson huquqlari va farovonlikni ta'minlash bilan bog'lanadi [2]. Bunday faoliyat ijtimoiy ish mutaxassisidan bir vaqtning o'zida pedagogik, psixologik, kommunikativ, diagnostik, huquqiy va tashkiliy kompetensiyalarni talab qiladi. Shu nuqtai

nazardan, bo'lajak mutaxassisning ijtimoiy-pedagogik kompetensiyasi uning kasbiy faoliyatini samarali tashkil etuvchi integrativ kompetensiyalardan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassislarining ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishning mazmuni, komponentlari, metodlari, bosqichlari va baholash mezonlarini ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili. O'zbekistonda ijtimoiy ish mutaxassislarini professional tayyorlash va ularning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari so'nggi yillarda pedagogik tadqiqotlarda faol o'rganilmoqda. E.I. Tursunaliyeva bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarining amaliy kompetensiyalarini shakllantirishni zamonaviy oliy ta'limning dolzarb pedagogik muammolaridan biri sifatida ko'rib, nazariy tayyorgarlikni kasbiy-amaliy faoliyat bilan bog'lash, talabaning metodologik bilimlari va amaliy ko'nikmalarini birgalikda rivojlantirish zarurligini asoslaydi [3]. I.S. Eshquvvatov ijtimoiy ish ta'lim yo'nalishi talabalarida tizimli fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalasini tadqiq qilib, ijtimoiy muammoni alohida hodisa sifatida emas, balki shaxs, oila, ijtimoiy muhit va boshqa omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikda tahlil qilish kasbiy faoliyat uchun muhimligini ko'rsatadi [4]. M.Q. Ismailov bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarida sanogen refleksiyaning rivojlantirishda auditoriyadan tashqari mashg'ulotlar, volontyorlik faoliyati, refleksiv tahlil va o'z-o'zini boshqarishning pedagogik imkoniyatlarini asoslaydi [5]. Mazkur yondashuv ijtimoiy ish mutaxassisi uchun refleksiya faqat o'z faoliyatini baholash vositasi emas, balki emotsional barqarorlik va professional o'zini boshqarish mexanizmi ekanligini ko'rsatadi. Q.A. Axmedov O'zbekistonda ijtimoiy ish mutaxassislarini tayyorlash tizimini tahlil qilib, amaliyot, superviziya, case-management, fanlararo hamkorlik hamda xalqaro standartlarga mos kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish zarurligini qayd etadi [6]. N.A. Muslimov va hammualliflarning kompetensiyaviy yondashuvga oid ilmiy qarashlarida kasbiy kompetentlik nazariy bilimlarning mavjudligi bilangina emas, ularni amaliy faoliyatda vaziyatga mos qo'llash, kasbiy muammoni mustaqil hal qilish va faoliyat natijasini baholash qobiliyati bilan izohlanadi [7].

Xalqaro ijtimoiy ish ta'limida kompetensiyaviy yondashuv ancha rivojlangan. Council on Social Work Education tomonidan belgilangan kompetensiyalar tarkibida etik va professional xulq-atvor, inson huquqlari va ijtimoiy adolat, tadqiqot va amaliyot integratsiyasi, shaxslar, oilalar, guruhlar va jamoalar bilan hamkorlik qilish, ularning vaziyatini baholash, intervensiya va natijalarni baholash kabi yo'nalishlar ajratilgan [8]. IASSW va IFSW tomonidan ishlab chiqilgan global standartlarda ijtimoiy ish ta'limida nazariy bilim, kasbiy qadriyat, amaliy ko'nikma, tanqidiy fikrlash, etik mas'uliyat va amaliyot o'rtasidagi integratsiya muhimligi qayd etiladi [9]. G. Jefferies va hammualliflar ijtimoiy ish talabalarini amaliyotga tayyorlashda simulyatsiya

texnologiyalarini qo'llash bo'yicha tadqiqot olib borib, video va real vaziyatga yaqin simulyatsiyalar talabalar tomonidan psixosotsial baholashni yanada batafsil amalga oshirishga yordam berishini aniqlagan [10]. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassisining kompetentligini alohida bilim yoki ko'nikmalar yig'indisi sifatida emas, balki ijtimoiy vaziyatni aniqlash – tahlil qilish – professional munosabat o'rnatish – yordamni loyihalash – amaliyotga tatbiq qilish – natijani baholash faoliyatining yaxlit tizimi sifatida shakllantirish talab etiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda kompetensiyaviy, tizimli, faoliyatga yo'naltirilgan, shaxsga yo'naltirilgan va reflektiv yondashuvlardan foydalanildi. Ilmiy-pedagogik manbalarni qiyosiy tahlil qilish, kontent-tahlil, umumlashtirish, pedagogik modellashtirish, kompetensiyalarni strukturaviy tahlil qilish hamda kasbiy vaziyatlarni loyihalash metodlari qo'llanildi. Tadqiqotda ijtimoiy-pedagogik kompetensiya tushunchasi quyidagicha talqin qilindi: Ijtimoiy-pedagogik kompetensiya – bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassisining shaxs, oila, guruh yoki jamoaning ijtimoiy-pedagogik vaziyatini diagnostika qilish, muammoning sabab va omillarini tizimli tahlil etish, professional kommunikatsiya o'rnatish, mavjud resurslarni safarbar qilish, pedagogik va ijtimoiy yordamni loyihalash, amalga oshirish hamda natijalarini etik va reflektiv jihatdan baholash qobiliyatini ifodalovchi integrativ kasbiy sifatdir.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijasida bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassislarining ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik sikl ishlab chiqildi (1-rasm). Mazkur metodik siklning asosiy xususiyati talabaning ijtimoiy muammo haqida tayyor bilim olishi bilan cheklanmay, muammoning real yoki modellashtirilgan sharoitida kasbiy faoliyat algoritmini mustaqil amalga oshirishiga yo'naltirilishidir.

1-rasm. Ijtimoiy-pedagogik kompetensiyani rivojlantirish sikli

Ijtimoiy vaziyat bosqichi. Metodik faoliyat ijtimoiy mazmunga ega muammoli vaziyatdan boshlanadi. Talabaga shaxs, oila yoki ijtimoiy guruh hayotidagi muayyan vaziyat taqdim etiladi. Masalan: kam ta'minlangan oilada voyaga yetayotgan o'smirning maktabga qatnashi kamaygan, ota-onalar bilan muloqoti murakkablashgan va tengdoshlari bilan nizolar ko'paygan. An'anaviy topshiriqda talaba ushbu muammo haqida nazariy fikr bildirishi mumkin. Taklif qilinayotgan metodikada esa u mijozning vaziyatini professional ijtimoiy ish algoritmi asosida tahlil qilishi talab etiladi.

Diagnostika bosqichi. Talaba vaziyat bo'yicha dastlabki axborotlarni ajratadi, yetishmayotgan ma'lumotlarni belgilaydi hamda qaysi diagnostik metodlardan foydalanish zarurligini aniqlaydi.

Diagnostika jarayonida kuzatish, suhbat, intervyu, anketa, ijtimoiy xarita, genogramma, ekoxarita va hujjatlarni tahlil qilish kabi metodlardan foydalanish mumkin. Muhimi, talaba muammoni faqat tashqi ko'rinishiga qarab baholamasligi kerak. Masalan, "o'quvchining maktabga kelmasligi" muammo bo'lsa, uning sababi iqtisodiy qiyinchilik, oilaviy nizo, zo'ravonlik, motivatsiyaning pasayishi, salomatlik, tengdoshlar bilan munosabat yoki boshqa ijtimoiy omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Pedagogik va ijtimoiy tahlil bosqichi. Ushbu bosqichda olingan ma'lumotlar tizimlashtiriladi va muammoning pedagogik hamda ijtimoiy omillari ajratiladi.

Talaba vaziyatni quyidagi bog'liqlikda tahlil qiladi: shaxs ↔ oila ↔ ta'lim muhiti ↔ tengdoshlar ↔ mahalla ↔ ijtimoiy xizmatlar ↔ jamiyat. Bunday tizimli tahlil ijtimoiy ish mutaxassisining muammoni faqat individual kamchilik sifatida emas, balki shaxs va uning ijtimoiy muhiti o'rtasidagi munosabatlarning natijasi sifatida ko'rishga imkon beradi.

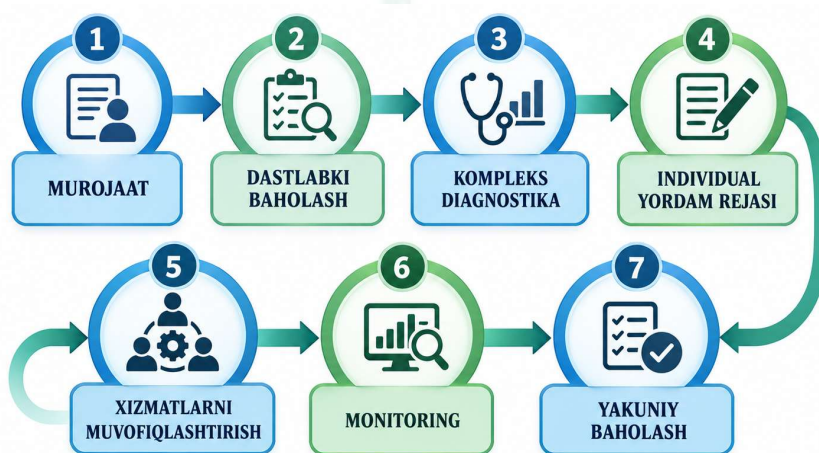
Kommunikativ hamkorlik bosqichi. Ijtimoiy ish mutaxassisining asosiy professional vositalaridan biri muloqotdir. Shu bois ijtimoiy-pedagogik kompetensiyani rivojlantirishda faol tinglash, ochiq va aniqlashtiruvchi savollar, emotsional qayta aloqa, empatik javob, nizoni boshqarish hamda professional chegaralarni saqlash ko'nikmalari muhim o'rin tutadi. Mazkur bosqichda rol o'yini va simulyatsiya metodlari samarali hisoblanadi. Masalan, talabalar "ijtimoiy xodim – ota-ona", "ijtimoiy xodim – o'smir", "ijtimoiy xodim – pedagog", "ijtimoiy xodim – mahalla vakili" rollarida muayyan vaziyatni modelashtiradilar. Bunda asosiy baholash mezonlari "to'g'ri javob" emas, balki mijoz bilan professional aloqa o'rnatish, vaziyatni tushunishga yo'naltirilgan savollar berish va etik chegaralarni saqlashdan iborat.

Ijtimoiy-pedagogik intervensiya. Intervensiya bosqichida talaba aniqlangan muammoni hal qilishga qaratilgan ijtimoiy-pedagogik yordam dasturini ishlab chiqadi. Bu jarayon quyidagi mantiqqa asoslanadi: muammo → ehtiyoj → mavjud resurs → maqsad → faoliyat → hamkor →

muddat → kutilayotgan natija. Masalan, yuqoridagi o'smir bilan bog'liq vaziyatda intervensiya individual suhbat bilangina cheklanmasligi mumkin. Oilaga maslahat, maktab pedagoglari bilan hamkorlik, psixologik xizmat, tengdoshlar bilan munosabatlarni yaxshilash, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va mahalla resurslarini jalb etish ham zarur bo'lishi mumkin. Bu yondashuv talabani paternalistik yordam modelidan hamkorlik va mijozning imkoniyatlarini kuchaytirishga yo'naltirilgan professional yondashuvga o'tishini ta'minlaydi.

Case-management elementlaridan foydalanish. Bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassislarini amaliyotga tayyorlashda case-management elementlarini o'quv jarayoniga kiritish maqsadga muvofiq.

2-rasm. O'quv case-managementning sikl ketma-ketligi

Bu metod talabani nafaqat individual mijoz bilan ishlashini, balki turli tashkilot va mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlikni boshqarishini ham o'rgatadi.

Ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishda nazariy ma'ruzadan ko'ra faol va amaliy metodlar ustuvor qo'llanishi maqsadga muvofiq.

1-jadval. Tavsiya etilayotgan metodlar

Metod	Talaba faoliyati	Rivojlantiriladigan kompetensiya
Case-study	murakkab ijtimoiy vaziyatni tahlil qiladi	diagnostik-analitik
Rol o'yini	professional muloqotni modellashtiradi	kommunikativ-empatik
Simulyatsiya	real amaliyotga yaqin vaziyatda qaror chiqaradi	amaliy-intervension
Ijtimoiy loyiha	jamo muammosiga yechim ishlab chiqadi	loyihaviy va tashkiliy
Genogramma va ekoxarita	mijozning ijtimoiy aloqalarini tahlil qiladi	tizimli diagnostika
Refleksiv kundalik	o'z harakati va emotsiyalarini tahlil qiladi	refleksiv-etik

Metod	Talaba faoliyati	Rivojlantiriladigan kompetensiya
Superviziya elementlari	holatni pedagog va guruh bilan tahlil qiladi	kasbiy refleksiya

Simulyatsiya va rol o'yinlarida talaba xavfsiz ta'lim muhitida xato qilishi, qarorini qayta ko'rib chiqishi va muqobil professional strategiyalarni sinab ko'rishi mumkin. Shu sababli amaliy mashg'ulotlarda “vaziyat – harakat – qayta aloqa – refleksiya – takroriy harakat” siklidan foydalanish tavsiya etiladi.

Ijtimoiy-pedagogik topshiriqlar tizimi. Topshiriqlar bosqichma-bosqich murakkablashib borishi zarur.

- Boshlang'ich bosqichda talaba ijtimoiy muammo va uning belgilarini aniqlaydi.
- Ikkinchi bosqichda muammoning sabablarini va mijozning ehtiyojlarini tahlil qiladi.
- Uchinchi bosqichda professional suhbat yoki intervyu o'tkazadi.
- To'rtinchi bosqichda individual ijtimoiy-pedagogik yordam rejasini ishlab chiqadi.
- Oxirgi bosqichda esa bir nechta muammo va institut ishtirok etadigan kompleks case bilan mustaqil ishlaydi. Metodik rivojlanish mantig'i quyidagicha ifodalanadi: aniqlash → tahlil → muloqot → reja → amalga oshirish → baholash → refleksiya.

Talabalarning ijtimoiy-pedagogik kompetensiyasini baholashda uch darajali tizimdan foydalanish mumkin.

2-jadval. Ijtimoiy-pedagogik kompetensiyani baholash mezonlari

Mezon	Past daraja	O'rta daraja	Yuqori daraja
Kognitiv-ijtimoiy	nazariy bilimlarni fragmentar qo'llaydi	vaziyatga mos bilimlarni tanlaydi	fanlararo bilimlarni integrativ qo'llaydi
Diagnostik-analitik	muammoning tashqi belgilarini aniqlaydi	asosiy sabablarni tahlil qiladi	shaxs va muhit omillarini tizimli diagnostika qiladi
Kommunikativ-empatik	muloqot asosan savol-javob ko'rinishida	ishonchli aloqa o'rnatadi	empatik, etik va maqsadli professional muloqot olib boradi
Amaliy-intervension	tayyor yechimga tayanadi	mos yordam chorasini taklif qiladi	kompleks, resurslarga asoslangan individual intervensiya ishlab chiqadi
Refleksiv-etik	faoliyatini yuzaki baholaydi	xato va kamchiliklarni aniqlaydi	etik dilemmalarni tahlil qilib, faoliyatni mustaqil korreksiya qiladi

Mazkur mezonlar asosida baholash talabani faqat nazariy tayyorgarligini emas, uning professional fikrlashi, xulqi va amaliy qarorlarining sifatini aniqlash imkonini beradi.

Ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarni samarali rivojlantirish uchun o'quv jarayonida nazariya va amaliyotning uzviy integratsiyasini ta'minlash zarur. Kasbiy fanlardagi nazariy bilimlar real ijtimoiy vaziyat, keys va amaliy topshiriqlar bilan mustahkamlanishi lozim.

Ikkinchi muhim shart – ta'lim jarayonida amaliyotga yo'naltirilgan muhit yaratishdir. “Inson” ijtimoiy xizmatlar markazlari, mahalla, ta'lim muassasalari, rehabilitatsiya tashkilotlari va boshqa ijtimoiy xizmat obyektlari bilan hamkorlikdagi topshiriqlar mazkur jarayonning amaliy samaradorligini oshiradi.

Uchinchi shart – refleksiya va superviziya elementlarini ta'lim jarayoniga kiritishdir. Talaba bajargan har bir case yoki amaliy vaziyatdan keyin “Men nimani to'g'ri qildim?”, “Qaysi professional xatoga yo'l qo'ydim?”, “Mijoz pozitsiyasini qay darajada hisobga oldim?”, “Qaysi etik dilemma yuzaga keldi?”, “Vaziyatni qayta bajarsam, nimani o'zgartiraman?” kabi savollarga javob berishi lozim.

To'rtinchi shart – o'qituvchi faoliyatining mazmunini o'zgartirishdir. O'qituvchi tayyor yechim beruvchi emas, balki talabaning vaziyatni mustaqil tahlil qilishi va professional qarorga kelishiga yordam beruvchi fasilitator hamda supervizor funksiyasini bajarishi kerak.

Taklif etilayotgan metodikaning asosiy farqi shundaki, unda ijtimoiy-pedagogik kompetensiya alohida fan yoki mavzu natijasi sifatida emas, balki bo'lajak mutaxassisning butun kasbiy tayyorgarlik jarayonini birlashtiruvchi integrativ sifat sifatida qaraladi. Ijtimoiy ish mutaxassisi muammoni faqat aniqlashi yetarli emas. U mijozning imkoniyatlari va resurslarini ko'ra bilishi, turli mutaxassislar va tashkilotlarning faoliyatini muvofiqlashtirishi, professional munosabat o'rnatishi hamda mijozning mustaqil hayotiy qaror qabul qilish qobiliyatini qo'llab-quvvatlashi lozim. Chuqur nazariy bilimga ega, biroq professional muloqot qila olmaydigan talaba mijoz bilan ishonchli munosabat o'rnatish olmaydi. Kuchli kommunikativ ko'nikmaga ega, lekin diagnostik tahlil qila olmaydigan talaba muammoning asosiy sababini noto'g'ri belgilashi mumkin. Diagnostika va kommunikatsiya yaxshi rivojlangan, lekin refleksiya va etik mas'uliyat yetarli bo'lmagan holatda esa mijoz manfaatlariga zid professional xatolar yuzaga kelishi ehtimoli mavjud. Shuning uchun mazkur kompetensiyalar integrativ ravishda rivojlantirilishi kerak.

Xulosa va takliflar. Bo'lajak ijtimoiy ish mutaxassislarini zamonaviy kasbiy faoliyatga tayyorlashda ijtimoiy-pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Tadqiqot asosida “ijtimoiy-pedagogik kompetensiya” tushunchasiga mualliflik ta'rifi berildi va u shaxs, oila, guruh hamda jamoaning ijtimoiy-pedagogik vaziyatini diagnostika qilish, muammoning sabablarini tizimli tahlil qilish, professional kommunikatsiya o'rnatish, resurslarni

aniqlash, yordamni loyihalash va natijalarni refleksiv-etik baholash qobiliyatlarini birlashtiruvchi integrativ kasbiy sifat sifatida talqin qilindi.

Ijtimoiy-pedagogik kompetensiyaning kognitiv-ijtimoiy, diagnostik-analitik, kommunikativ-empatik, amaliy-intervension va refleksiv-etik komponentlari ajratildi. Kompetensiyani rivojlantirish uchun “ijtimoiy vaziyat → diagnostika → pedagogik va ijtimoiy tahlil → kommunikativ hamkorlik → ijtimoiy-pedagogik intervensiya → monitoring → refleksiya va korreksiya” metodik sikli taklif etildi.

Case-study, rol o'yini, simulyatsiya, genogramma va ekoxarita, ijtimoiy loyiha, case-management elementlari, refleksiv kundalik va superviziya metodik vositalar sifatida tavsiya qilindi. Taklif etilgan metodika talabanning nazariy bilimlarni passiv o'zlashtirishidan real ijtimoiy vaziyatni mustaqil tahlil qilish, professional qaror chiqarish va mijoz bilan hamkorlikda ijtimoiy-pedagogik yordamni tashkil etish faoliyatiga o'tishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-iyundagi PF-82-son “Aholiga sifatli ijtimoiy xizmat va yordam ko'rsatish hamda uning samarali nazorat tizimini yo'lga qo'yish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida”gi Farmoni.
2. International Federation of Social Workers. Global Definition of Social Work. - IFSW, 2014.
3. Tursunaliyeva E.I. Bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarining amaliy kompetensiyalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammo sifatida // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. - 2024. - № 7. - B. 211-217.
4. Eshquvvatov I.S. Ijtimoiy ish ta'lim yo'nalishi talabalarida tizimli fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning metodikasi // Pedagogik mahorat. - 2025. - № 12. - B. 263-266.
5. Ismailov M.Q. Auditoriyadan tashqari mashg'ulotlarning sanogen refleksiyani rivojlantirishga doir pedagogik imkoniyatlari // Maktabgacha va maktab ta'limi. - 2026. - J. 4, № 6. DOI: 10.5281/zenodo.20771169.
6. Axmedov Q.A. Improvement of the Process of Training Social Workers in Uzbekistan // Central Asian Journal of Social Sciences and History. - 2025. - Vol. 6, No. 3. - P. 245-252. DOI: 10.51699/cajssh.v6i3.1194.
7. Muslimov N.A., Abdullayeva Q.M., Qo'ysinov O.A., Gaipova N.S. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
8. Council on Social Work Education. Educational Policy and Accreditation Standards for Baccalaureate and Master's Social Work Programs. - Alexandria, VA: CSWE, 2022.

9. International Association of Schools of Social Work, International Federation of Social Workers. Global Standards for Social Work Education and Training. - IASSW-IFSW, 2020. - 20 p.

ZAMONAVIY TA'LIMDA ISLOHOTLAR VA TEXNIK TAFAKKUR

ZAMONAVIY TA'LIMDA ISLOHOTLAR & TEXNIK TAFAKKUR

Bosh muharrir: B.B. To'raqulova

Bosh moharrir o'rinbosari: V.E. Ubaydova

Mas'ul kotib: M.B. Obloqulova

Texnik muharrir va dizayner: B.M. Imomov

2026-YIL, № 1-SON

© Materiallar ko'chirib olingan yoki chop etilganda "Zamonaviy ta'limda islohotlar va texnik tafakkur" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda chop etilgan va e'lon qilingan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflarning o'zlari ma'sul hisoblanadi. Tahririyat fikri har doim ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin.

"Zamonaviy ta'limda islohotlar va texnik tafakkur" ilmiy jurnali 15.09.2026-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan № C-5669338845379 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №1852266.

